

In memoriam

Szülőföld: Bölcső, majd koporsó!
Sarkcsillag a négy égtáj felől!
Anyanyelved billyogként jelöl!
Te vagy a téli hó s a tavaszi zöld,

új kenyér íze, lepergő könny sója,
öröm-kacagás, lelki Kába-kő...
Isten áldjon! Te légy végső álmunk,
s ivadékainkba szebb jövő!

Timár Máté

Dr. Timár Sándor 1902-1983



Visszaemlékezés egy jó endrődire

Az utóbbi média világa – rádió, TV – adásaiban olykor-olykor Békés megyét az egyik legelmaradottabbnak tüntetik fel. Ezek szerint ide tartozik Endrőd is.

Hogy hány értékes, híres embert adott ez a falu az országnak, arról nem szól a fáma.

Egyike ennek Dr. Timár Sándor orvos volt. Róla már jelent meg „In memoriam” (1997. febr.), de most „nosztalgia-za”, kissé bővebben ismertetjük életútját már nyugdíjas tanár fia megemlékezése alapján.

Márton Gábor

Édesapja G. Timár János, édesanyja Timár Viktória. A született 12 gyermek közül a felnőtte válast nyolcan érték meg. Közülük is egy fiú, Gábor, az Isonzónál esett el, másuk, Elek, már itthon halt meg a fronton szerzett tüdőfővésébe. A két fiatalabb, Sándor és Benedek – eltanulta az apai örökséget – tanulhatott tovább.

Sándor itthon, szülőfalujában végezte el az elemi iskolát. Szeretettel emlékezett vissza a Bencze család nevű tanítójára. Középiskoláját Nagyváradon kezdte. Elek nevű bátyja ugyanebben a városban szolgált huszárként. Az utolsó gimnáziumi évet – Trianon egyik következményeként – már Szarvason végezte jeles eredménnyel. A Pázmány Péter Orvostudományi Egyetem általános orvosi karán végzett szintén jeles eredménnyel. Még orvostanhallgatóként sem szégyellte a paraszti munkát, rendszerint már a szünidőre való hazatérései másnapján a családi gazdaságban, az aratásban volt található.

Orvosi tevékenységét a mostani Blaha u. 17. szám alatti rendelőjében kezdte. A legidősebb bátyjánál, Mátyásnál – az író édesapjánál – egy szobácskában lakott. Közben a főutcán egy házat vásárolt, amin rengeteg javítást kellett végeztetnie, a kertet gyümölcsfákkal betelepítette. (Megjegyzem zárójelben: most fenn az égben volt házára letekintve bizonyosan szomorúan csóválja fejét.) Első, budapesti származású felesége nem tudta megszokni a falusi életmódot, a házasság hamar felbomlott. Másodjára már Füzesgyarmatról nősült, ahonnan egy kisfiúval elvált asszonyt vett feleségül. A kisfiú a későbbiekben a gyarmati nagyszülőknél lakott, s a szeghalmi gimnáziumban érettségizett. Az új házasságból két fiú született: Sándor 1939-ben, István 1942-ben. Akkoriban a faluban 4 orvos praktizált: Dr. Cseh József, Dr. Weiss Aladár, Dr. Ugrin Nándor és ő. Az előjáróság a falu legszegényebb részét, a Gyomavéget és a cigányvárost neki adta körzetként. Nem zúgolódtott érte. Soha nem tett különbséget a „cigány” és a „magyar” között. Egyformán a gyógyulásra váró beteg embereknek nézte őket.

Egy időben – a mostani központi rendelő helyén – szülőöt-

hont vezetett az általános orvosi teendői mellett. Ez a szülőötthon Gyomára költözött, s azóta nem születik Endrődön – hivatalosan – gyermek! A doktor úr tett külön fogszakorvosi szakvizsgát is, ismét remek eredménnyel. Fogorvosi munkája színvonalát mutatja, hogy egy beteget sem került tőle kórházba „korrigálásra”. Innentől kezdve – míg a tehetséges Dr. Valach Bélának át nem adta – fogszakorvosként dolgozott.

A világháború idején őt is behívták, s tartalékos zászlósként orvosi munkát végzett az orosz fronton, a katonaság és a helyi civil lakosság körében. Bizony, bőven voltak megrendítő élményei a Don-kanyarig tartó véres ámokfutásban, majd a hadifogságban. Jól emlékeztetbe véste pl. a Kolomea, Sztarij, Oszkol, Voronyezs, stb. helységneveket. Amint a front már átveddött hazánkra, a neje a két gyerekkel és az anyai nagyszülőkkel Budapesten, konkrétan Rákosszentmihályon húzta meg magát. A gyerekek emlékei között szerepel, hogy a pincéből feljőve az emeleten becsapódott német vadászgép roncsait látták. Az udvaron átszáguldó T-34-esek úgy fektették le a deszkakerítéseket, mintha csak nádfal lett volna.

Közben az üres endrődi lakásba szovjet tisztok költöztek, s az egyik folyosóra nyíló ajtón a felirat: Apteka (patika). Mihelyt a szovjet egységek átvonultak a falun, a lakást az MKP vette „szocialista kezelésbe”. Amit lehetett, mozgósítottak. Egy részük a mai kultúrotthonban, az akkor működő MADISZ szervezethez „vándorolt”, mások pedig szorgalmas „gyűjtőkhöz”.

A doktor a fogságból 1946-ban tért haza. Nagyon szomorú eseményekre. Előzmény az volt, hogy a fosztogatók fényképeket is találtak. Némelyiken a doktor úr – még medikusként – társai között anatómiai foglalkozásokon volt látható. Egyes csavargók ebből azt kombinálták ki, hogy az orvos a fronton orosz foglyokat boncolt élve, élő orosz nők mellét vágja le?! Nosza, Smíri Elvtársal az élen az orvost ott helyben kötél általi halálra ítélték. Már a hóhér személyét is kijelölték (K.G.). A végrehajtástól az mentette meg, hogy elhozta Karcagról egy oroszul is kiválóan beszélő katonatársát, aki őt a frontról alaposan ismerte.

Miután az MKP – dülva-fúlva – kiköltözött, a család hazatért. Vigasztalásként még Smíri Elvtárs közölte az orvossal: „Ne ugárljon, mert elvitetem Gyulára a börtönbe, ahol hónapokig meg sem kérdik!”

Közben teltek-múltak az évek. A nagyobbik fiú, Sándor a csabai érettségi után elvégezte Szarvason a tanítóképzőt, majd Szegeden a pedagógiai főiskolán a magyar-orosz szakot. Felesége, Fekécs Margit pedig előbb a bajai felsőfokú tanítóképzőt, majd Szegeden a pedagógiai főiskola ének szakát végezte el. A házaspár nyugdíjazásáig a helyi iskolában dolgozott. Két leányuk: Judit és Éva pszichológusként illetve külkeres végzettséggel a szállodaiiparban dolgoznak. Judit két fia még tanul. Éva jelenleg munkanélküli.

A kisebbik fiú, István Békésen végezte el a mezőgazdasági szakiskolát. Ezt elvégezve egy évet Rózsáson gyakornokként, majd a Nagykovácsói ÁG-ban dolgozott. Innen a helyi Lenin Tsz nagylaposi üzemegységébe került az állatokért felelős brigád vezetőjeként. Felesége Dinya Katalin a nyugdíjazásáig a gyomai TŰZÉP-en pénztáros volt. Nagyobbik, még nőtlen fiuk, végzett cukrász. A kisebbik fiú, István ügyes kezű géplakatos. Az ő felesége, Péteri Gabriella két fiúval ajándékozta meg. Ők ketten még a helyi általános iskola tanulói.

A doktor úr – miután régi házát orvosi szolgálati lakásként eladta – új házat építtetett kisebbik fiával a régi mellé. Itt élt 1983-ban bekövetkező haláláig. A felesége három évvel élte túl.

(Ami az „In memoriam”-ban már szerepelt, nem írtam le újból. Timár Sándor)

- Egy kis humor a doktor úr gyermekkorából, ahogy egyik bátyja mesélte: Egy vasárnap misére ment az egész család. Csak ám, mikor megszólalt az orgona, a mi kis Sanyink kis piros csizmácskájában heveny táncolásba kezdett. Egy csizmaszár-csapkodással karöltve. Mondani sem kell, a környezet harsány kacagása közepette.

- Egy apróság a háború utáni, már a kulákok-spekulánsok elleni harc világából: Néhány mindenre kapható fickó felásta a kamra egy részét, eldugott zsirosbödönöket keresve. Nos – mai kifejezéssel élve – nem jött össze nekik!

Egy alkalommal az utcán a rendőr kezéből kitépte magát egy „kulákasszony”, beszaladt hozzánk mentséget keresve. Jóapám elzavarta a kapuból a durva D. rendőrt. Már akkor sem volt megengedhető valakit az orvostól vagy a templomból elhurcolni.